

A MŰVÉSZETI PORTÁL

VILÁGÉGÉS TÁNCLÉPÉSEKBEN

Robert Wilson: 1914

2014. 10. 24.

Robert Wilson rendező háborús víziójában a világégés tragédiája, a front borzalmaitól a hátszágban maradt emberek hétköznapijainak banalitásáig, túllép a racionalitás határain. Az események emberi léptékű értelmezéséhez ezért nem marad más kulcs, mint a revü, a kabaré, a bohóctréfa sajátos, egyszerre elemelt és cinikus nyelvezte.

A Cseh Nemzeti Színház, a Vígszínház és a Szlovák Nemzeti Színház közös produkciójaként létrejött előadás három olyan nemzetet helyez egy térbe, amelynek a történelmében ugyan sok a párhuzam, és talán még több a találkozási pont, de ez valószínűleg sehol nem jelenik meg olyan élesen, mint éppen az első világháborúban. Az Osztrák-Magyar Monarchiában, a belső egyenlőtlenségek ellenére, a centralizált külpolitika óhatatlanul az azonos szerepvállalás kényszerét jelentette minden népnek. Az *1914* című előadás lehetőséget teremt arra, hogy a három ország színházi alkotói együtt fogalmazzák meg élményüket egy olyan történelmi fordulópontról, amely egy évszázaddal később is változatlanul befolyásolja gondolkodásunkat, és amelynek következményei ma is immanens részei életünknek.

Az előadás nem aktualizál, nem keres párhuzamokat, mégis egy sor olyan kérdést vet fel, amelyek ma is megkerülhetetlenek, mint például az egyéni szerepvállalás (vagy annak hiánya), a fenyegetettség árnyékának személyes vonatkozásai, a tömeges, mechanizált öldöklés társadalmi megítélése. Van-e bármilyen jelentősége annak, hogy egy ország lakossága hogyan viszonyul egy közelgő világpolitikai katasztrófához? Van-e morális hozadéka a háború gazdasági kiaknázásának? Történik-e tényleges változás a hátszág lakóinak mindennapjaiban, amikor egy birodalom hadba lép? Robert Wilson és a három színház színészei válaszok helyett ennek a specifikus helyzetnek az abszurdítására mutatnak rá.

Teszik mindezt egy hibátlan következetességgel megszerkesztett világ felépítésével. Minimalista látvány (díszlet/világítás koncepció: Robert Wilson), letisztult formák egyszerű geometriai játéka alkotja a háttérrel a revü szereplőinek. Az egymást követő helyszínek nagy része kevésbé építkezik a térben, a színpad ritkán kap mélységet; ez sokszor a kabaré proscéniumvilágát idézi, dacára a modern, szögletes képi megoldásoknak. A kor sztereotipikus stílusa azonban alighanem a stilizált karakterek (jelmez: Yashi) karikatúraszerű alakjaiban jelenik meg a legtisztább formában. A szereplők arca fehérre mázolt, sminkjük erős vonásokkal festett. Minden bohóc egy-egy archetípus (anya, orvos, a jó katona, az optimista, a pesszimista, az Idő), együttesük könnyen olvasható szöveget alkot.

Mind a tipológiát, mind pedig a történetmesélést az előadás egyik legjellegzetesebb eleme, a mozgás határozza meg a legtisztábban. Az első pillanattól az utolsóig minden mozdulat, minden gesztus kínos gonddal komponált koreográfiába simul – ahogy az Wilsonnal lenni szokott. A pantomim elemeit a burleszkfilmek szaggatott, gyors tempójú, ideges, egyszersmind komikus játékával ötvöző mozgásvilág a karakterteremtés szinte kizárólagos eszköze. Ehhez a színészek, kivétel nélkül, virtuóz módon használják teljes testüket. A bonyolult tempó- és ritmusváltások, a táncosokhoz méltó hajlékonyság és precizitás az előadás egészét homogén egésszé kovácsolja.

Ugyanakkor kérdéses, hogy ez a művi fizikalitás önmagában, ellenpontozás nélkül, valóban képes-e egy egész előadás tartalmát és gondolatiságát maradéktalanul közvetíteni. A tragédia komikus bemutatása egysíkúvá válhat, az abszurd, a téma mindenkorai időszerűségének ellenére. Nem tudom, mekkora szerepe van ebben annak, hogy a cselekmény, száz év távlatából, a fent említett, ma is érzékelhető hatás ellenére, mégis csak egy múltbeli, történelmi esemény. Az 1914 minden szituációja, viszonya mélyen emberi, és ezért szükségszerűen aktuális, de a játékosság falat emel az első világháború szereplői és elszenvedői és a mai néző közé. Mindenesetre ez a rendkívüli tudatossággal megszerkesztett előadás hiányérzetet hagyott bennem.

Jaroslav Hašek—Karl Kraus: 1914

történelmi revü egy részben

Soňa Červená

Pavla Beretová

Eszenyi Enikő

Tatjana Medvecká

Eva Salzmannová

Jan Bidlas

Vladimír Javorský

Ján Koleník

Radúz Mácha

Václav Postránecký

Filip Rajmont

Milan Stehlík

Díszlet: Robert Wilson

Világítás-koncepció: Robert Wilson

Alapötlet: Aleš Březina, Soňa Červená

Fordító: Hanuš Karlach

Zene: Aleš Březina

Jelmez: Yashi

A rendező munkatársa: Ann-Christin Rommen

Világítástervező: AJ Weissbard

Dramaturg: Martin Urban

Librettó: Marta Ljubková

Rendezőasszisztens: Karel Kut

Videoanimáció: Tomek Jeziorski

Videoanimációs munkatárs: František Pecháček

Rendező: Robert Wilson

2014. október 15.

Vígszínház

A Cseh Nemzeti Színház, a Vígszínház és a Szlovák Nemzeti Színház közös produkciója

CAFé Budapest

Fotók: Lucie Jansch